

Leven uit het verleden

Wij kennen allen het vers van Bilderdijk:

In 't verleden
Ligt het heden,
In het nu.
Wat worden zal!

Reeds eeuwen lang is de naam van Oranje met dien van Nederland verbonden. Het is God-Zelf geweest, die dien band heeft gelegd in den banen en bitteren strijd, dien ons volk eenmaal in het wordings-getij van zijn bestaan heeft moeten voeren. Het was een strijd, waarvan de ge-

heele wereld heeft gewaagd, een strijd, zooals geen ander volk dien heeft gekend. In zijn rede, die hij uitsprak op 29 Mei jl., zeide de Rijkscommissaris: „Wij kennen de ware vrijheidsoorlogen van dit land, welke eens tegen den geloofsdwang en tegen Habsburg werden uitgevochten...”

Het is een titanen-strijd geweest, waarvan een oud schoolversje terecht zegt:

Een handje vol dapperen durfde
het wagen,

Den bloedkamp te aanvaarden
met Spanje's geweld;
't Verwonderd Europa zag Spanje
verslagen
En Neêrland in hoogheid en eere
gesteld!

Wie Holland begrijpen wil, wie het wil leeren kennen, moet de geschiedenis van dezen worstelstrijd kennen. In *dät* verleden ligt nóg het heden.

Onze vaders hebben toen een strijd gevoerd om de staatkundige vrijheid, zeker! maar dáárom niet in de eerste plaats. Allereerst en allermest ging de strijd om vrijheid van geweten, vrijheid voor kerk en school, vrijheid voor het Woord van God, vrijheid ook om de geestelijke waarden in het openbare leven tot gelding te brengen.

Achter hun dijken en kaden hebben de Geuzen met grimmige vastberadenheid gestreden: het oog op God, de hand aan den trekker van hun vuurroer.

Die strijd heeft zijn stempel gedrukt op ons volkskarakter. Ja meer nog, die strijd heeft ons volkskarakter gevormd. Sinds den bitteren kamp tegen geloofsdwang en Habsburgsche tirannie, zit de zucht naar vrijheid ons in het bloed.

„Wij komen hier niet om een volkskarakter in het nauw te brengen!” aldus de Rijkscommissaris in zijn zoeven genoemde rede. Van die woorden nemen we acte. En we doen dit, door elkander er op te wijzen, wat de grondtoon van ons volkskarakter uitmaakt, en hoé we dat stempel op ons volkskarakter hebben verkregen. We moeten leven uit het verleden! Op een dag als vandaag, spreekt meer dan op andere dagen het verleden ons toe.

Want hoe hoog we ook opgeven van de dappere Geuzen, van hun taaie volharding, van het geloofsvertrouwen van velen hunner, van hun bereidheid tot het brengen van het offer van hun leven, vergeten mogen we *nooit*, dat deze strijd werd gevoerd onder leiding van Willem van Oranje.

Hij is de centrale figuur in onze geschiedenis.

En die machtige persoonlijkheid uit het verleden, doet nóg zijn invloed gelden in het heden.

Het geheim van Willems kracht lag in het vaste verbond, dat hij had gesloten met den Potentaat aller potentaten.

Bladzij na bladzij van onze geschie-

Willem van Oranje, de centrale figuur in onze geschiedenis

denis getuigt ervan, hoe het juist dit verbond is geweest, dat Oranje kracht gaf om zijn bovenmensche-lijke taak te volbrengen.

Lees de brieven, die hij schreef aan de Leidenaars tijdens het beleg. Op 6 Juli 1574 schrijft Prins Willem: „Dat wij den laetsten droppel onses bloets voor zoo godlicken ende eer-licken saecke als wij bij de handt genomen hebben, sallen opsetten ende wagen, totten uysterse toe, daartoe den Almachtigen God ons courage gelieve te verdoubleeren.”

Maar dit vaste geloofsvertrouwen bleef niet onbeproefd. Op 31 Augustus 1574 lag de Prins in het St Aagten-klooster te Rotterdam zwaar ziek. Het gerucht ging zelfs reeds, dat hij dood was.

Eenzaam lag Oranje daar, alleen met zijn gedachten, doch verlaten van menschen, omdat hij, uit vrees, dat zijn ziekte besmettelijk mocht zijn, zijn dienaars had weggezonden.

Onaangediend komt onverwacht Cornelis Mierop bij het bed van den Prins. Hij kwam van Leiden en wilde den Prins beslist gezien hebben. Bor, de vrome geschiedschrijver der 16e eeuw, vertelt hiervan:

„Ende de Prince, verstaande, dat Leiden nog niet van den vijand genomen en was, zoo verheugde hij hem en dankte God. En van die ure begon hij te beteren en hij nam de zaak van het ontzet weer bij de hand, die door zijn ziekte zeer slappelijk was gevorderd.”

Zóó was Willem van Oranje. Hij herleeftde toen hij vernam, dat de zaak des Vaderlands nog niet verloren was.

Slechts één aanhaling willen we u nog geven, waaruit duidelijk de groote eenvoud van den Vader des Vaderlands blijkt. Hij schreef eens: „Wat kan men anders seggen, of wat sallen de vremde natiën anders oordeelen, dan dat 't volck iet sonderlicks (buitengewoons) aen ons gesien ende bemerckt heeft, dat weer-dich was so liefalligh (in waarde) ghehouden te wesen? So bekennen wij dan, dat wij sijn ende alle ons leven lang blijven willen, ghemeynsaem ofte den volcke toegedaen.”

't Was hem te doen om het volk, om de „kleyne luyden.” En als hij straks op de trappen van Delft stervend neerzigt onder het lood van den moordenaar, dan zijn nog zijn gedachten bij dat volk en klinkt de bede „...heb medelijden met dit arme volk!”

Is het wonder, dat zulk een man de centrale figuur in onze geschiedenis moest worden?

Nu nog na zooveel eeuwen, wordt zijn naam met grooten eerbied ge-

noemd door allen, die afstammen van „dat arme volk” en ook geestelijk aan dat volk verwant zijn.

In de Nieuwe Kerk te Delft werd een schitterend monument gebouwd door den beeldhouwer Hendrik de Keyzer en diens zoon Pieter. Het opschrift, dat werd opgesteld door Constantijn Huygens, zegt in het Latijn: „God Almachtig ter eere, en ter eeuwige gedachtenis van Willem van Nassau, Prins van Oranje, die een Vader des Vaderlands is geweest; die den dienst van de Nederlanden meer heeft geacht dan de welvaart en voorspoed van hem en de zijnen; die twee machtige legers meest op eigen kosten tegen den vijand samen gebracht, en door kloekmoedigheid, wijsheid, godsvrucht en volharding, de ware religie, mitsgaders de privilegiën van den Lande, wederom ingevoerd en in zijn ouden staat heeft gebracht.”

Gelukkig zijn kerk en monument tijdens den oorlog gespaard gebleven, maar omdat er nog altijd gevaar dreigt, heeft men het kunstwerk afgebroken en goed ingepakt, opdat het straks in rustiger tijden weer op z'n oude plaats kan worden gezet, om opnieuw de herinnering levend te houden aan den Vader des Vaderlands.

We twifelen er echter niet aan, of ook zonder dit gedenkteeken blijft Willem de Zwijger onder ons volk voortleven. Niet alleen om wat hij zelf in bange dagen voor ons volk heeft gedaan, maar niet minder om wat zijn nageslacht in den loop der eeuwen voor Nederland is geweest. Voor wie leeft uit het verleden, is dit geen onbekende zaak.

Als Maurits zijn groote overwinning bij Nieuwpoort in Vlaanderen heeft bevochten, knielt hij neer op het

De Nieuwe Kerk te Delft

vochtige strand en ootmoedig klinkt het dan: „O Heere mijn God, wat zijn wij zondige menschen, dat Gij onzer gedenkt en ons zulk een heerlijke victorie geeft! U zij de lof en de dank tot in eeuwigheid!”

Maar diezelfde Maurits, die zich hier zoo kinderlijk neerbuigt voor zijn Vader in den hemel, trad tijdens de godsdiensttwisten fier Van Oldenbarnevelt tegemoet met de woorden: „Het is met veel oratiën en verbloemde redenen niet te doen, maar (kloppend op het gevest van zijn rapier) hier, hiermede, zal ik de religie, die mijn heer vader in dese landen geplant heeft, verdedigen, en ik sal sien, wie mij dat beletten sal. Monsieur Barneveldt, ik heb mijn eer zoo lief als gij de uwe.”

Met zulke uitspraken wisten de Oranjes ons volk te pakken.

Of eigenlijk is dit niet het juiste woord. Ze leefden uit denzelfden wortel, de Oranje's en het Nederlandsche volk, en daaruit was te verklaren die geestelijke harmonie, die er de eeuwen door tusschen hen en ons volk bestond.

Geen tirannie kon deze harmonie verstoren; denk slechts aan de dagen van Jan de Witt.

Wat zijn er in die dagen niet een pogingen gedaan, om Oranje en ons volk van elkaar te vervreemden. Maar het gelukte niet. Als in 1672 de Prins Amsterdam bezoekt, grijpt op den Heiligen weg een eerbare vrouw den Prins, die te paard zit, bij het been en snikkend roept ze uit: „mijn prince, mijn prince.” Het is de regent Hans Bontemantel, die het gezien en in zijn dagboek opgeteekend heeft. Hij begreep toen, dat Jan de Witt geen schijn van kans had. Want de liefde tot Oranje gold een beginsel. Zij vond niet haar oorzaak in uiterlijke praal, in ontzaglijke successen, maar zij hing samen met het beste, wat er leefde in ons volk, met zijn religie.

Daardoor is ook het merkwaardige verschijnsel verklaard, dat de liefde tot Oranje sterker was, naarmate dit geslacht meer verdrukt werd. De dagen van Jan de Witt leeren dit. Toen is het liedje geboren: „Al is ons Prinsje nog zoo klein.” En niet anders was het in den Patriotten- en in den Franschen tijd.

We zien in de geschiedenis van andere volken, dat, naarmate de roem van den volksheld afneemt, ook de liefde van het volk voor dien held verflauwt. Zoo is het hier nimmer geweest.

Leven uit het verleden, dat deden we steeds, en dat doen we nog. Denk aan het jaar 1672: de Franschen in het hart des lands. Men kent de uitdruk-

king: de regeering radeloos, het volk redeloos en het land reddeloos. Meer dan een aardige woordspeling is dit intusschen niet. Want het is geheel bezijden de waarheid.

's Lands vaderen waren allesbehalve radeloos, want ze benoemden Prins Willem tot kapitein-generaal en zetten het land onder water. Het volk was niet redeloos; het rekende alleen maar af met hen, die het aansprakelijk stelde voor 's lands ongeluk. En evenmin was het land reddeloos, want reeds een jaar na den inval was er geen Franschman meer in Nederland. Ook toen was het Oranje, door wien God heil beschikte. En ook deze Oranje wist zich een knecht des Heeren, uitvoerder van Zijn hoogen wil.

En als dezelfde Willem Henrick jaren later den aanval op Engeland onderneemt, schrijft hij aan den Vorst van Waldeck, één der voorvaders van Koningin Emma van Waldeck-Pyrmont, die één zijner legeraanvoerders was: „Op den Heere alleen heb ik mijn vertrouwen gesteld, en van Zijn genade verwacht ik alles.” Zijn vertrouwen werd niet beschaamd.

Niet door eerzucht gedreven ging hij naar Engeland, maar terwille van het Protestantisme en de vrijheden van dat land.

En zijn poging slaagde. Hij verdreef de tirannie en besteed den troon der Stuarts. Maar al regeerde hij in Engeland, zijn hart bleef aan Holland hangen. Het was een blijde Januari-dag, toen hij, voor korten tijd terug uit Londen, omstuwd door een jubel-

lende menigte, van Scheveningen naar Den Haag trok en later zich als vanouds voegde bij de schaatsenrijders op den Hofvijver.

We zouden op deze wijze kunnen voortgaan. Het boek van onze Vaderlandsche historie is zoo buitengewoon rijk. We zien daarin, hoe Gods hand ons volk steeds heeft geleid. Hoe Hij steeds weer, wanneer de nood op het hoogst was, uitkomst heeft gegeven. Daarvoor gebruikte Hij de eeuwen door steeds de Oranjes. We leven uit de historie; we lezen in het boek der historie, want dat boek werd door Gods eigen hand geschreven. Niet Vorsten en veldheeren maken de geschiedenis; het is God alleen, die de geschiedenis der volken schrijft.

Deze wetenschap troost ons, vooral in dagen van druk en benauwdheid, als de Heere, naar het woord van Stadhouders Willem V, een twist heeft met Nederland.

Dan lezen we weer, dan zingen we eveneens onze oude nationale hymne, het eenig-schoone Wilhelmuslied, geboren in den bangsten tijd van ons volksbestaan, en die klanken van bijna vier eeuwen geleden troosten nog ons hart, als we hooren:

Lijdt u, mijn ondersaten,
Die oprecht sijt van aert:
Godt sal u niet verlaten,
Al sijt gij nu beswaert;
Die vroom begheert te leven,
Bidt Godt nacht ende dach,
Dat Hij mij cracht wil gheven,
Dat ick u helpen mach.

P. de Zeeuw J.G.zn

HET ROODE KRUIS-BOEK

De Nederlandsche Vereeniging voor het Roode Kruis werd door Z.M. Koning Willem III bij besluit van 19 Juli 1867 in het leven geroepen en heeft steeds de volle belangstelling van ons Vorstehuis gehad. Prins Hendrik was jaren lang voorzitter, en na zijn dood nam zijn dochter, Prinses Juliana, de open plaats in. Met het doel, deze vereeniging te steunen, werd een boek samengesteld door een groot aantal auteurs, waardoor een prettige afwisseling is verkregen. *) Natuurlijk bekleedt de Roode Kruisgedachte de voornaamste plaats.

Florence Nightingale, de „dame met de lamp,” is baanbreker geweest, op het gebied der ziekenverpleging niet alleen in 't algemeen, doch ook in 't bijzonder wat betreft de verzorging der gewonden op de slagvelden. Gedurende den Krimoorlog, dus reeds in het midden der vorige eeuw,

heeft zij, vrouw van meer dan gewone organisatorische gaven, menigen bitteren nood gelenigd, menigen wantoestand ook uit den weg geruimd. De gangbare uitdrukking „dame met de lamp” doet haar eigenlijk niet geheel recht, want Florence, hoewel een „dame” in dien zin dat zij van goeden huize was, wist van aanpakken! En haar werkzaamheden bepaalden zich waarlijk niet tot een avondlijke ronde door de zalen. Miss Nightingale heeft harde woorden moeten hooren van haar verwanten en vrienden, toen haar besluit: zich aan de ziekenverpleging te wijden, door haar ten uitvoer werd gelegd. Want de verpleging had zóó'n slechten roep door de onkunde, het wangedrag zelfs, van hen, die er hun beroep van maakten, dat, zoo meende men, geen fatsoenlijke vrouw er zich eigenlijk mee bemoeien kon. Doch